

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Відповідно до Положення про Державну міграційну службу України (ДМС) [1], цей центральний орган виконавчої влади був утворений в 2011 р. для реалізації державної політики у сферах міграції: як імміграції, так і еміграції. В 2011 р. також була прийнята Концепція державної міграційної політики України [2], в якій окрему увагу було приділено питанням еміграційного регулювання, а також пост-еміграційного контролю, в тому числі й сприянню поверненню українських громадян із-за кордону. Ключова роль в реалізації положень Концепції мала б лежати у сфері повноважень новоствореного єдиного органу з управління міграційними процесами – ДМС.

Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» був розроблений ДМС спільно з Представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні, а також Національним інститутом стратегічних досліджень [4]. В проекті Стратегії зазначається, що її метою є «спрямування зусиль держави та суспільства на формування та реалізацію державної міграційної політики, яка б (...) прискорювала соціально-економічний розвиток країни, сприяла уповільненню темпів депопуляції, стабілізації кількісного та якісного складу населення, забезпеченню потреб економіки в робочій силі, відповідала міжнародним стандартам і міжнародним зобов'язанням України» [6].

В Стратегії відзначається та конкретизується ряд проблемних питань, пов'язаних з трудовою міграцією, відзначається неоднозначний вплив, який вона має на українське суспільство, окреслюються ризики пов'язані з нелегальним працевлаштуванням, еміграцією висококваліфікованих кадрів з України. Також в Стратегії наголошується на необхідності стимулювання повернення та реінтеграції трудових мігрантів в Україні, а також до заохочення теперішніх мігрантів до грошових переказів на Батьківщину. З метою зменшення негативних наслідків еміграції з України та збільшити її позитивний вплив на розвиток країни в документі пропонується створити умови для тимчасового легального працевлаштування за кордоном, сприяння програмам освітнього обміну, підвищення обізнаності потенційних емігрантів щодо умов працевлаштування за кордоном, захист прав українських працівників у країнах перебування.

Для формування умов повернення мігрантів до України в Стратегії пропонується спростити доступ для реемігрантів до соціальних послуг, надання інформаційно-консультаційних послуг широкого спектру, запровадити державну систему кредитування реемігрантів для відкриття власного бізнесу, а також надавати податкові пільги для тих мігрантів, які інвестують зароблені закордоном кошти у свій власний бізнес. Водночас, очевидно, що Стратегія залишатиметься і після її затвердження рамковим документом та потребуватиме уточнення та деталізації механізмів вирішення завдань зазначених в даному документі.

На сьогодні, незважаючи на зазначені в Концепції, яка досі є ключовим документом у сфері міграційного регулювання, положення щодо еміграційного регулювання, ДМС, відповідно до покладених на неї завдань [1] жодним чином не займається сферою трудової еміграції, що відображено і в самій структурі ДМС. Єдиним положенням, яке опосередковано стосується еміграції, – є видача закордонних паспортів громадянам України. Варто відзначити, що дана функція ніколи не зазначалась в переліку ключових експертами з трудової міграції в Україні.

Прийнятий у листопаді 2015 р. Закон «Про зовнішню трудову міграцію» [3] відповідно до його Преамбули «визначає правові та організаційні засади державного регулювання зовнішньої трудової міграції та соціального захисту громадян України за кордоном (трудовах мігрантів) і членів їхніх сімей» і не містить конкретних заходів для сприяння поверненню чи ефективному використанню коштів трудових мігрантів в Україні. Також, в даному Законі жодного разу не згадано ДМС, який мав би бути основною інституцією для виконання завдань визначених в Законі.

У грудні 2015 р. Кабінет Міністрів України ухвалив Розпорядження Про схвалення Концепції здійснення першочергових заходів з реформування Державної міграційної служби [5]. Дана Концепція реформування передбачає вдосконалення діяльності ДМС, відповідно до покладених на неї завдань, а отже не передбачає докорінної зміни структури та напрямів діяльності служби, в тому числі, і на основі визначених Стратегією завдань.

На нашу думку, необхідним є такий підхід до реформування ДМС, який забезпечить пріоритетність для ДМС вирішення проблем емігрантів, в першу чергу трудових мігрантів, особливо зважаючи на виключно вагомому роль грошових переказів працівників закордоном, в тому числі і для забезпечення платіжного балансу України на поточному етапі, а також беручи до уваги значну небезпеку втрати значної частини трудового потенціалу України у разі перетворення значної частки тимчасової трудової еміграції в постійну еміграцію.

Література

1. Державна міграційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dmsu.gov.ua/pro-dms-ukrainy/zagalna-informatsiya>
2. Концепція державної міграційної політики України / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>
3. Про зовнішню трудову міграцію / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/761-19>
4. Про затвердження Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року / Державна міграційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dmsu.gov.ua/normativna-baza/proekty-normativnykh-aktiv-hromadske-obhovorennia/3203-pro-zatverdzhennya-strategiji-derzhavnoji-migratsijnoji-politiki-ukrajini-na-period-do-2025-roku>
5. Про схвалення Концепції здійснення першочергових заходів з реформування Державної міграційної служби / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1411-2015-%D1%80>
6. Проект Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року / Державна міграційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dmsu.gov.ua/images/files/nakazy/Strategia.pdf>
7. Положення про Державну міграційну службу України / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/405/2011>

УДК 342(477)

Толкачова І. А., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СТАН ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство – базова, соціально-економічна передумова розбудови правової держави. Міцне громадянське суспільство зменшує роль держави, а недостатній розвиток громадянського суспільства призводить до надмірного посилення її впливу, намагання домінувати над ним до повного поглинання суспільства.

Згідно з Великим енциклопедичним юридичним словником «громадянське суспільство – суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на засадах демократії і права. Побудова громадянського суспільства є метою суспільного розвитку, засобом всебічного забезпечення інтересів, прав та свобод людини і громадянина» [1, с. 143].

Дослідженню громадянського суспільства були присвячені праці вчених, серед яких: Ю. Г. Барабаш, О. В. Батанов, Г. В. Берченко,